แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2565-67

อุตสาหกรรมข้าว

กุมภาพันธ์ 2565

วิจัยกรุงศรี

ผู้เขียน

ชัยวัช โชวเจริญสุข

นักวิเคราะห์

chaiwat.sowcharoensuk@krungsri.com

+662 296 2000 Ext. 50880

krungsri Research

เครือ MUFG หนึ่งใน สถาบันการเงินที่ใหญ่ที่สุดของโลก

Subscribe Us

สมัครสมาชิกวิจัยกรุงศรี...

krungsri.research@krungsri.com

คำสงวนสิทธิ์

เนื้อหาและข้อมูลใดๆ ทั้งหมดที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ หากมิได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวิจัยกรุงศรี ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดๆ เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สำเนา หรือดัดแปลงแก่บุคคลอื่นโดยมิได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากวิจัยกรุงศรี รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อหรือควรเชื่อว่ามีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม วิจัยกรุงศรีไม่อาจรับรองความครบถ้วนสมบูรณ์หรือความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าว อีกทั้งไม่รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงหรือทางอ้อมจากการใช้รายงานฉบับนี้หรือเนื้อหาในรายงานฉบับนี้ ข้อมูล ความคิดเห็น และการประมาณการที่ปรากฏในรายงานนี้ถือเป็นความคิดเห็นของวิจัยกรุงศรี ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ ความคิดเห็นในรายงานฉบับนี้เป็นไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน ณ วันที่มีการเผยแพร่รายงาน วิจัยกรุงศรีขอสงวนสิทธิ์ในการเปลี่ยนแปลงโดยมิต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

EXECUTIVE SUMMARY

ปี 2565-2567 ผลผลิตข้าวของไทยมีทิศทางเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยหนุนจากแนวโน้มสภาพอากาศ ปริมาณฝน และน้ำในเขื่อนที่คาดว่าจะเอื้ออำนวย ประกอบกับมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐโดยเฉพาะโครงการประกันรายได้ที่น่าจะมีต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรขยายพื้นที่/เพิ่มรอบการเพาะปลูก โดยความต้องการบริโภคข้าวในประเทศมีแนวโน้มกระเตื้องขึ้นตามการฟื้นตัวของธุรกิจร้านอาหาร โรงแรม และอุตสาหกรรมการผลิตอาหารต่อเนื่อง ส่วนการส่งออกคาดว่าจะกลับมาขยายตัวตามกำลังซื้อของประเทศคู่ค้าที่ทยอยฟื้นตัว ประกอบกับราคาข้าวของไทยคาดว่าจะปรับลดลงตามผลผลิตที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ภาวะด้านการขนส่งและโลจิสติกส์น่าจะกลับมาคล่องตัวมากขึ้นหลังเผชิญวิกฤต COVID-19 รุนแรงในปี 2563-2564 อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งออกข้าวยังคงเผชิญความเสี่ยงด้านการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอย่างอินเดียและเวียดนาม ซึ่งมีการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงและมีต้นทุนต่ำกว่า

มุมมองวิจัยกรุงศรี

ช่วงปี 2565-2567 อุตสาหกรรมข้าวโดยรวมมีทิศทางปรับดีขึ้นเล็กน้อยจากปี 2564 โดยปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่ราคามีแนวโน้มอ่อนตัวลง อย่างไรก็ตาม การแข่งขันที่ค่อนข้างสูงยังเป็นปัจจัยกดดันผลกำไรของผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่การผลิตข้าวของไทย โดยเฉพาะผู้ประกอบการโรงสีข้าว ไซโล และร้านค้าปลีกข้าวซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก

- **ชาวนา:** ปริมาณผลผลิตข้าวที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ด้านภูมิอากาศและระดับน้ำในเขื่อนที่ดีขึ้น ประกอบกับมาตรการสนับสนุนภาคเกษตรของภาครัฐฯ โดยเฉพาะโครงการประกันรายได้และมาตรการรักษาเสถียรภาพของอุตสาหกรรมข้าวเป็นปัจจัยหนุนรายได้ของชาวนา อย่างไรก็ตาม ความเสียเปรียบด้านอำนาจต่อรองทางการตลาด โดยเฉพาะการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง รวมถึงต้นทุนการเพาะปลูกที่อาจเพิ่มขึ้น (จาก 9,831 บาท/ตัน/ปี ในปี 2564 เป็น 10,500-11,000 บาท/ตัน/ปี ภายในปี 2567 (CAGR 2.5-3.5%); อ้างอิงจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) เป็นปัจจัยกดดันธุรกิจ
- **โรงสีข้าว:** แม้รายได้มีโอกาสขยายตัวจากปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น แต่การทำกำไรยังมีข้อจำกัดจากปัญหากำลังสีข้าวส่วนเกินในระบบอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กมักเสียเปรียบรายกลาง-ใหญ่ด้านอำนาจต่อรองในการซื้อวัตถุดิบ ทำให้มีต้นทุนรับซื้อข้าวสูงกว่า กลุ่มที่แข่งขันได้จึงเป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่/ครบวงจร และโรงสีข้าวขนาดกลางที่สามารถบริหารจัดการต้นทุนได้ดี

- **ผู้ผลิตข้าวถุง:** รายได้ของธุรกิจมีแนวโน้มทยอยปรับเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ทำธุรกิจแบบครบวงจร (มีทั้งโรงสีและบริษัทส่งออกข้าว) ตามความต้องการบริโภคจากภาคครัวเรือน ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจท่องเที่ยวที่จะปรับตัวดีขึ้นภายหลังสถานการณ์ COVID-19 คลี่คลาย อย่างไรก็ตาม การแข่งขันยังมีทิศทางรุนแรงจากผู้เล่นหน้าใหม่ที่เข้าสู่ตลาด ขณะที่ต้นทุนการนำสินค้าเข้าตลาดผ่านช่องทางค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) มีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งค่าการตลาดและค่าวางสินค้า
- **ร้านขายปลีกข้าว (แบบดั้งเดิม):** แนวโน้มรายได้และความสามารถในการทำกำไรยังถูกจำกัดจากการแข่งขันของตลาดข้าวถุงที่รุนแรง ทั้งด้านราคาและระบบบริหารจัดการซึ่งรวมถึงความสะดวกและคุณภาพการเก็บรักษา โดยร้านค้าแบบดั้งเดิมมักจะเสียเปรียบร้านค้าสมัยใหม่ ทำให้แข่งขันได้ยากขึ้น
- **ผู้ส่งออกข้าว:** ปริมาณส่งออกข้าวของไทยคาดว่าจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จากราคาข้าวที่มีแนวโน้มปรับลดลง ทำให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่ค้าได้ดีขึ้น และความต้องการข้าวจากต่างประเทศจะทยอยฟื้นตัว เป็นปัจจัยเอื้อให้รายได้ของผู้ประกอบการมีแนวโน้มปรับดีขึ้น
- **ไซโล:** รายได้ของผู้ประกอบการธุรกิจไซโลคาดว่าจะฟื้นตัวเล็กน้อยจาก 1) ความต้องการเช่ามีทิศทางขยายตัวตามปริมาณผลผลิตที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 2) ผู้ประกอบการบางส่วนทยอยออกจากตลาดหลังประสบภาวะขาดทุนในช่วงก่อนหน้า และ 3) การบริหารจัดการพื้นที่ไซโลโดยการรับฝากธัญพืชประเภทอื่นทดแทน อย่างไรก็ตาม ธุรกิจยังคงมีการแข่งขันรุนแรง ทำให้ลูกค้ามีอำนาจต่อรองสูง จึงส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของผู้ประกอบการ

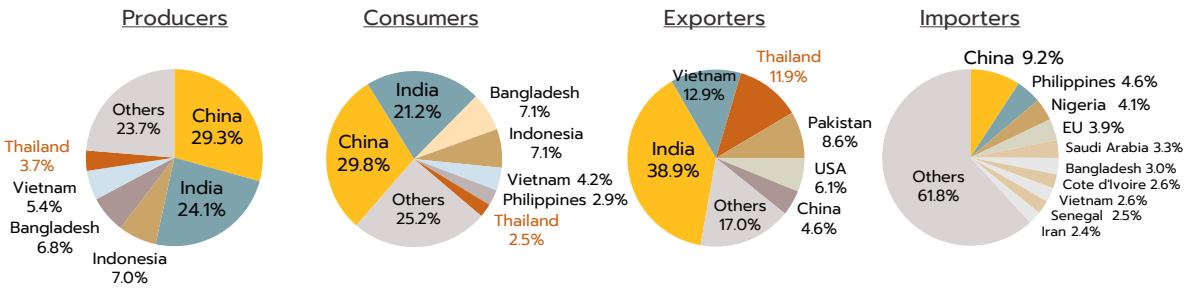

ข้อมูลพื้นฐาน

"ข้าว" เป็นสินค้าเกษตรส่งออกหลักของประเทศที่ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด (คิดเป็น 46.1% ของพื้นที่เกษตรทั้งหมดของประเทศ[1/]) และครอบคลุมครัวเรือนถึง 4.9 ล้านครัวเรือน (คิดเป็น 60.5% ของจำนวนครัวเรือนภาคเกษตรทั้งหมด[2/]) ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากรัฐบาลมาโดยตลอด รวมถึงมีนโยบายช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านราคา (Price policy) อาทิ การประกันราคาข้าว การรับจำนำข้าว และโครงการช่วยเหลืออื่นๆ เช่น โครงการสนับสนุนเงินช่วยเหลือต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว และโครงการช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยวและปรับปรุงคุณภาพข้าว เป็นต้น

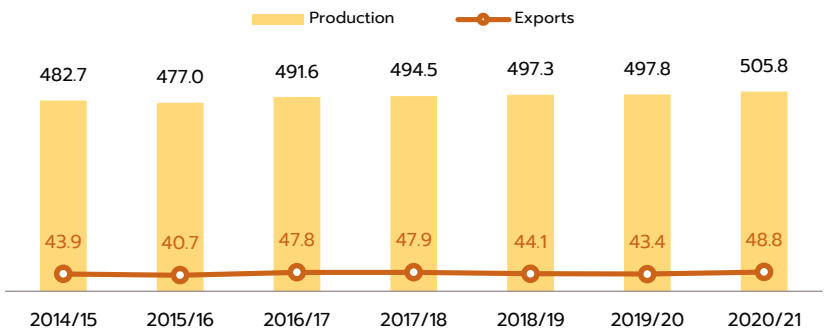
ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวที่สำคัญของโลก โดยปี 2563/2564 ไทยมีผลผลิตข้าวสูงเป็นอันดับ 6 ของโลก คิดเป็น 3.7% ของผลผลิตข้าวทั่วโลก (รองจากจีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังคลาเทศ และเวียดนามซึ่งมีสัดส่วนผลผลิต 29.3%, 24.1%, 7.0%, 6.8% และ 5.4% ตามลำดับ) **และไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ 3 ของโลก** มีส่วนแบ่งตลาดคิดเป็น 11.9% รองจากอินเดียและเวียดนามซึ่งมีส่วนแบ่งตลาด 38.9% และ 12.9% ตามลำดับ และยังมีคู่แข่งอื่นๆ อาทิ ปากีสถาน สหรัฐฯ และจีน เป็นต้น (ภาพที่ 1) อย่างไรก็ตาม ปริมาณการค้าข้าวในตลาดโลกมีสัดส่วนเพียง 9.7% ของผลผลิตข้าวทั่วโลก (ภาพที่ 2) เนื่องจากข้าวเป็นพืชที่ปลูกเพื่อความมั่นคงด้านอาหารภายในประเทศเป็นหลัก ดังนั้น ปริมาณการค้าข้าวระหว่างประเทศจึงเป็นผลผลิตส่วนเกินจากการบริโภคในแต่ละประเทศ ภาวะตลาดส่งออกจึงมักผันผวนตามปริมาณผลผลิตของประเทศผู้ส่งออกและการบริโภคของประเทศผู้นำเข้า โดยตลาดนำเข้าข้าวส่วนใหญ่อยู่ในภูมิภาคแอฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชีย ตามลำดับ (ภาพที่ 3)

Figure 1: World Rice Market (2020/21)

Source: U.S. Department of Agriculture (USDA)

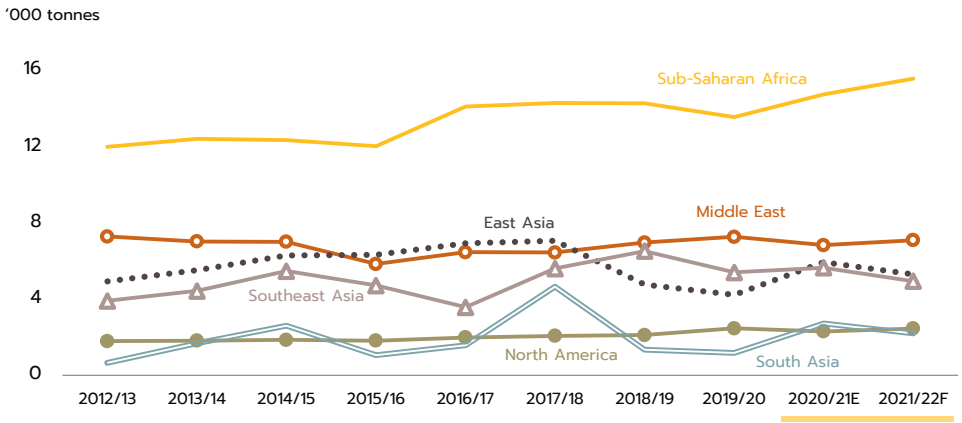
Figure 2: World Rice Production and Exports (million tonnes)

Source: U.S. Department of Agriculture (USDA)

1/ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
2/ จำนวนครัวเรือนผู้ปลูกข้าวนาปีและนาปรังปี 2562/63 ข้อมูลจากกรมการค้าภายใน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

Figure 3: Rice Imports of Major Regions
(for All Types of Rice)

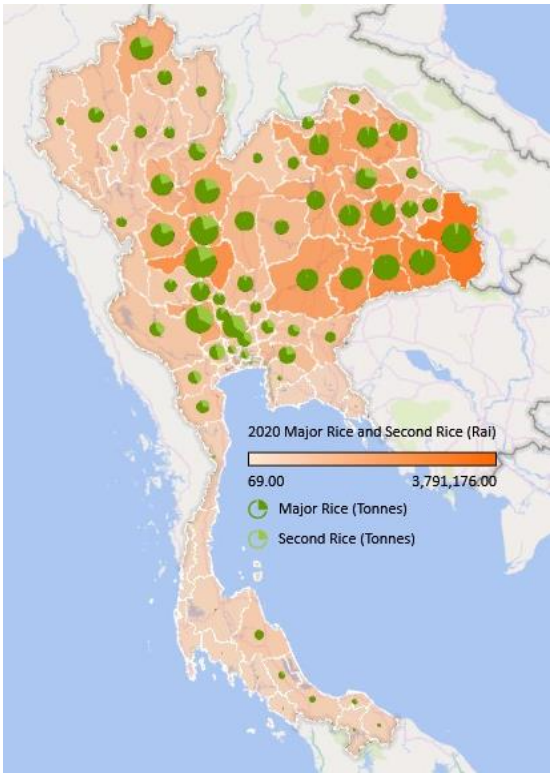

Source: U.S. Department of Agriculture (USDA)

รอบปีเพาะปลูก 2563/64[3/] ไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งสิ้น 68.86 ล้านไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือตอนล่าง และภาคกลาง (ภาพที่ 4) โดยการปลูกข้าวของไทยเน้นพึ่งน้ำฝน มีช่วงเวลาเพาะปลูกสำคัญในเดือน พ.ค.-ก.ค.ของทุกปี (ช่วงเข้าหน้าฝน) และเก็บเกี่ยวในช่วงปลายปีเรียกว่า "ข้าวนาปี" มีผลผลิตทั้งข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ และข้าวเหนียว ซึ่งมีปริมาณรวมกันกว่า 84% ของผลผลิตข้าวรวมทั้งประเทศในแต่ละรอบปีการเพาะปลูก ส่วนที่เหลือประมาณ 16% เป็นข้าวที่ปลูกในฤดูแล้งซึ่งต้องอาศัยน้ำจากระบบชลประทานเรียกว่า "ข้าวนาปรัง" มักเพาะปลูกในภาคกลางและภาคเหนือ[4/, 5/]

ช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ไทยมีผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ยปีละ 31-33 ล้านตัน ซึ่งนำไปสีเป็นข้าวสารได้ประมาณ 20-22 ล้านตัน ใช้บริโภคภายในประเทศเฉลี่ย 11 ล้านตัน (ส่วนที่เหลือส่งออกและสต๊อก) ในจำนวนนี้แบ่งเป็น

Figure 4: Areas of Rice Production in Thailand
(for All Types)

Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

3/ ผลผลิตข้าวปี 2563 คำนวณจากข้าวนาปรังปี 2563 ในปีเพาะปลูก 2562/63 ส่วนข้าวนาปี 2563 ในปีเพาะปลูก 2563/64
4/ ข้าวนาปี จะใช้พันธุ์ข้าวที่ออกดอกตามเดือนที่ค่อนข้างแน่นอน เนื่องจากใช้ช่วงของปริมาณแสงแดดในแต่ละวันเป็นตัวกำหนดการเติบโต ดังนั้น เมื่อช่วงเวลาแสงแดดของวันสั้นลงโดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว ข้าวนาปีจะเปลี่ยนจากการเจริญเติบโตทางลำต้นมาเป็นเจริญพันธุ์ (ออกรวง) ข้าวประเภทนี้จึงถูกเรียกอีกชื่อว่า ข้าวไวแสง ซึ่งพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก อาทิ ขาวดอกมะลิ105 กข15 กข6 และปราจีนบุรี1 ขณะที่ข้าวนาปรัง เป็นนาข้าวที่ทำนอกฤดูทำนา แสงไม่มีอิทธิพลต่อการออกดอก เป็นข้าวที่ออกรวงตามอายุ (เฉลี่ย 90-150 วัน) ซึ่งไม่ว่าจะปลูกเมื่อใดพอครบอายุก็จะเก็บเกี่ยวได้ พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก อาทิ พิษณุโลก2 สุพรรณบุรี1 ปทุมธานี1 และชัยนาท1
5/ พื้นที่ชลประทานหลักของไทย (สัดส่วน 80-90% ของพื้นที่ชลประทานทั้งหมด) รับน้ำจากแหล่งน้ำสำคัญ คือ เขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ซึ่งตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา

1) **ข้าวเพื่อใช้บริโภคโดยตรง** มีสัดส่วน 60-70% ของความต้องการบริโภคข้าวในประเทศทั้งหมด ปัจจุบันมีช่องทางจำหน่ายสู่ผู้บริโภค 3 ช่องทาง คือ 1.1) การจำหน่ายในลักษณะข้าวบรรจุถุง (สัดส่วน 50% ของการจำหน่ายข้าวสำหรับบริโภคของไทยทั้งหมด) ที่ผ่านมา ความนิยมบริโภคข้าวบรรจุถุงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคในชุมชนเมือง ทำให้ตลาดมีอัตราการเติบโตต่อเนื่อง จึงมีผู้ประกอบการเข้าสู่ธุรกิจข้าวบรรจุถุงเพิ่มขึ้น[6/] โดยเฉพาะโรงสีข้าวและผู้ส่งออกข้าวที่หันมาขยายตลาดในประเทศเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของรายได้ในตลาดส่งออก รวมทั้งผู้ประกอบการค้าปลีกสมัยใหม่ (อาทิ เอก-ชัย ดีสทริบิวชั่น ซิสเต็ม (ตรา Tesco) และสยามแม็คโคร (ตรา aro)) ที่ผลิตข้าวบรรจุถุงเฮ้าส์แบรนด์ (House Brand)[7/] เข้ามาแข่งขันในตลาดข้าวบรรจุถุง (ตารางที่ 1) และสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดได้ต่อเนื่องโดยอาศัยความได้เปรียบด้านช่องทางจำหน่ายและกลยุทธ์ราคา (การจำหน่ายข้าวบรรจุถุงเฮ้าส์แบรนด์ไม่มีต้นทุนค่าวางสินค้าในร้านค้าปลีกสมัยใหม่เหมือนกับข้าวบรรจุถุงทั่วไป อีกทั้งต้นทุนการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยังต่ำกว่า) 1.2) ร้านจำหน่ายข้าวสารแบบดั้งเดิม (ข้าวสารตักแบ่งขาย) ที่ยังคงเป็นช่องทางจำหน่ายหลักในพื้นที่ต่างจังหวัด (สัดส่วน 48%) และ 1.3) การจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ (E-Commerce) และที่ไม่ได้เป็นร้านค้า (Non-Grocery) (สัดส่วน 2%)

2) **ข้าวเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในภาคอุตสาหกรรม** (อาทิ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ แป้งข้าว ขนมขบเคี้ยวจากข้าว การผลิตไฟฟ้าชีวมวล และการผลิตเอทานอล เป็นต้น) มีสัดส่วน 30-40% ของความต้องการบริโภคข้าวในประเทศทั้งหมด

Table 1 : Thailand's Major Rice Players

Companies	Brands
● CP Intertrade	Royal Umbrella
● Chia Meng Marketing	Hong Thong
● Ek-Chai Distribution System	Tesco
● Patum Rice Mill and Granary	Maboonkrong
● Asia Inter Rice	▪ Benjarong ▪ Suphanahong ▪ Mitraphap
● Khao Buatip Marketing ● K.C. Rungruang Rice Mill ● Chaimongkol Rice Mill	▪ Buatip ▪ Ruangtip ▪ Phatumtong ▪ Golden Lotus
● Siam Makro	Aro
● Sandee Rice	Sandee
● Singha Corporation	Pun Dee

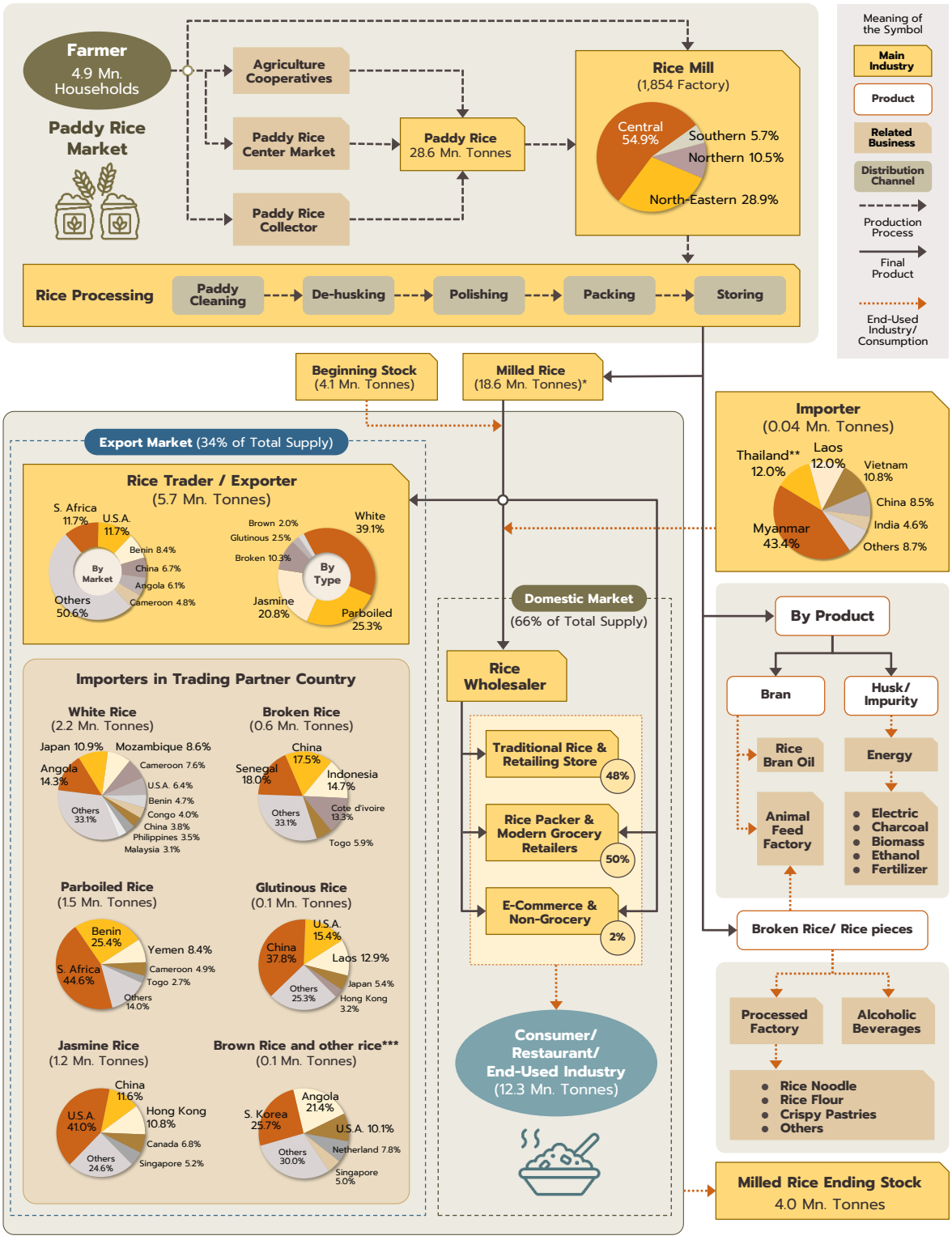
Source: Krungsri Research

6/ ปี 2563 ไทยมีแบรนด์ข้าวถุงมากกว่า 100 แบรนด์ ที่จดทะเบียนกับสมาคมผู้ประกอบการข้าวถุงไทย และมีผู้ส่งออกข้าว โรงสีข้าว ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ผู้ประกอบการขนาดเล็ก กลุ่มชุมชน เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมากที่ไม่ได้จดทะเบียนทำข้าวถุง เข้ามาทำตลาดและทำแบรนด์ข้าวถุงของตัวเองมากขึ้น

7/ House Brand คือ สินค้าที่ใช้ตราสินค้าของร้านค้า โดยทั่วไปหมายถึง ร้านค้าปลีกที่จ้างให้ผู้ผลิตผลิตสินค้าในแบรนด์ของร้านค้าปลีก โดยสินค้าเฮาส์แบรนด์จะมีราคาต่ำกว่าสินค้ามียี่ห้อหรือ National Brand

Figure 5 : Thailand Rice Supply Chain (2020/21)

Note : * 1 kilo of paddy quantities on average 0.65 kilos of milled rice (source: Cooperative Promotion Department).
** Reimport
*** Other rice means paddy rice for crop

Source : The Thai Rice Packers Association, DBD, OAE, MOC, USDA, compiled by Krungsri Research

สำหรับปริมาณการส่งออกข้าวของไทยในปี 2563 ใกล้เคียงกับการบริโภคในประเทศ โดยข้าวไทยยังคงได้รับการยอมรับด้านคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดโลก มีตลาดส่งออกสำคัญ คือ แอฟริกาใต้ สหรัฐฯ เบนิน อาเซียน จีน แองโกลา และตะวันออกกลาง ทั้งนี้ ประเภทข้าวที่ไทยส่งออกเป็นปริมาณมาก คือ ข้าวขาว (White Rice) รองลงมาเป็น ข้าวหอมมะลิ (Jasmine Rice) ข้าวนึ่ง (Parboiled Rice)[8/] ข้าวหัก (Broken Rice) ข้าวเหนียว (Glutinous Rice) และข้าวกล้อง (Brown Rice) ตามลำดับ (ภาพที่ 5 และ 6) ซึ่งมีโครงสร้างดังต่อไปนี้

- **ข้าวขาว** เป็นประเภทของข้าวที่มีปริมาณการค้าสูงสุดในตลาดโลก โดยปริมาณการส่งออกของไทยอยู่ที่ 2.24 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นสัดส่วน 39.1% ของปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวทั้งหมดของไทย ตลาดส่งออกหลักอยู่ในภูมิภาคแอฟริกา และเอเชีย โดยส่งออกไปยังประเทศแองโกลาสูงสุดที่ 14.3% ของตลาดข้าวขาวทั้งหมด รองลงมาเป็นญี่ปุ่น (10.9%) โมซัมบิก (8.6%) แคเมอรูน (7.6%) และสหรัฐฯ (6.4%) ตามลำดับ ทั้งนี้ ข้าวขาวจะแบ่งเป็นเกรดต่างๆ ที่มีราคาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสัดส่วนข้าวหัก (หากมีข้าวหักปนอยู่มากราคาจะต่ำลง)[9/]
- **ข้าวนึ่ง** ปริมาณการส่งออกของไทยอยู่ที่ 1.45 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นสัดส่วน 25.3% ตลาดส่งออกหลักอยู่ในภูมิภาคแอฟริกา โดยส่งออกไปยังประเทศแอฟริกาใต้สูงถึง 44.6% ของตลาดข้าวนึ่งทั้งหมด รองลงมาเป็นเบนิน (25.4%) เยเมน (8.4%) แคเมอรูน (4.9%) และโตโก (2.7%) ตามลำดับ
- **ข้าวหอมมะลิ** ปริมาณการส่งออกของไทยอยู่ที่ 1.19 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นสัดส่วน 20.7% ตลาดส่งออกหลัก คือ สหรัฐฯ (สัดส่วน 41.0% ของปริมาณส่งออกข้าวหอมมะลิของไทย) รองลงมาเป็นจีน (11.6%) ฮ่องกง (10.8%) และแคนาดา (6.8%) ตามลำดับ
- **ปลายข้าว**[10/] ปริมาณการส่งออกของไทยอยู่ที่ 5.9 แสนตันข้าวสาร คิดเป็นสัดส่วน 10.3% ตลาดส่งออกหลัก คือ เซเนกัล (สัดส่วน 18.0% ของปริมาณส่งออกปลายข้าวของไทย) รองลงมาเป็นจีน (17.5%) อินโดนีเซีย (14.7%) และโกตดิวัวร์ (13.3%) ตามลำดับ เพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตแป้งและอาหารสัตว์
- **ข้าวเหนียว** ปริมาณการส่งออกของไทยอยู่ที่ 1.4 แสนตันข้าวสาร คิดเป็นสัดส่วน 2.5% ตลาดส่งออกหลัก คือ จีน (สัดส่วน 37.8% ของปริมาณส่งออกข้าวเหนียวของไทย) รองลงมาเป็นสหรัฐฯ (15.4%) สปป.ลาว (12.9%) และญี่ปุ่น (5.4%) ตามลำดับ
- **ข้าวกล้องและข้าวอื่นๆ**[11/] ปริมาณการส่งออกของไทยอยู่ที่ 1.2 แสนตันข้าวสาร คิดเป็นสัดส่วน 2.0% ตลาดส่งออกหลัก คือ เกาหลีใต้ (สัดส่วน 25.7% ของปริมาณส่งออกข้าวกล้องและข้าวอื่นๆทั้งหมดของไทย) รองลงมาเป็นแองโกลา (21.4%) สหรัฐฯ (10.1%) และเนเธอร์แลนด์ (7.8%) ตามลำดับ

8/ ข้าวนึ่ง (Parboiled Rice) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำข้าวเปลือกมาแช่ในน้ำจนมีความชื้นประมาณ 30-40% แล้วนึ่งหรือต้มจนสุก จากนั้นจึงนำมาทำให้แห้ง (Dehydration) แล้วจึงสีเอาเปลือกออก การทำข้าวนึ่งเป็นวิธีการปรับปรุงคุณภาพการสีข้าว ทำให้ข้าวหักน้อยลงและปรับปรุงคุณค่าทางโภชนาการของข้าว เพราะสารอาหารจากชั้นเปลือกจะซึมเข้าไปในเนื้อระหว่างขั้นตอนการแช่ข้าวและการนึ่งข้าว จึงทำให้ข้าวที่ได้มีสีเหลืองอ่อน

9/ ตัวอย่างคุณภาพข้าวของไทย อาทิ 1) ข้าว 100% เป็นข้าวที่มีคุณภาพดีที่สุด ซึ่งตามมาตรฐานของข้าว 100% จะมีข้าวหักปนเพียงเล็กน้อย เช่น ข้าวขาว 100% ชั้น 1 มีข้าวหักปนได้ไม่เกิน 4% 2) ข้าว 5% มีข้าวหักปนอยู่ 5-7% 3) ข้าว 25% มีข้าวหักปนอยู่ 25-28% เป็นต้น (ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์เรื่องมาตรฐานสินค้าข้าว พ.ศ. 2540)

10/ ปลายข้าว คือ ข้าวที่ได้จากข้าวที่หักระหว่างกระบวนการผลิต โดยเมล็ดข้าวหักจะมีความยาวตั้งแต่ 2.5 ส่วนขึ้นไป แต่ไม่ถึงความยาวของต้นข้าว รวมถึงเมล็ดข้าวแตกเป็นซีกที่มีเนื้อเหลืออยู่ไม่ถึงร้อยละ 80 ของเมล็ด

11/ ประมาณ 88% เป็นข้าวกล้อง ที่เหลือเป็นข้าวอื่นๆ ซึ่งเป็นข้าวเปลือกเพื่อการเพาะปลูก

Table 2: Thailand Rice Exports in 3 Major Markets (By Type)

White Rice

	Mn. Tonnes	%YoY
2015	4.87	0.2
2016	4.67	-4.2
2017	4.83	3.5
2018	5.72	18.3
2019	3.31	-42.0
2020	2.24	-32.3
9M20	1.75	-32.7
9M21	1.49	-14.9
	Japan, China, Iraq	

Broken Rice

	Mn. Tonnes	%YoY
2015	1.04	-18.5
2016	1.32	27.5
2017	1.55	17.1
2018	1.19	-23.1
2019	0.77	-35.0
2020	0.59	-23.6
9M20	0.44	-29.7
9M21	0.47	6.8
	China, Senegal, Côte d'Ivoire	

Parboiled Rice

	Mn. Tonnes	%YoY
2015	2.32	-29.0
2016	2.15	-7.2
2017	3.38	57.2
2018	2.80	-17.1
2019	2.23	-20.4
2020	1.45	-34.9
9M20	0.91	-49.8
9M21	0.99	8.8
	S. Africa, Benin, Yemen	

Glutinous Rice

	1,000 Tonnes	%YoY
2015	124.2	-10.9
2016	164.8	32.7
2017	213.7	29.7
2018	180.3	-15.6
2019	92.0	-48.9
2020	142.6	54.9
9M20	79.3	10.5
9M21	91.1	14.9
	China, U.S.A., Japan	

Jasmine Rice

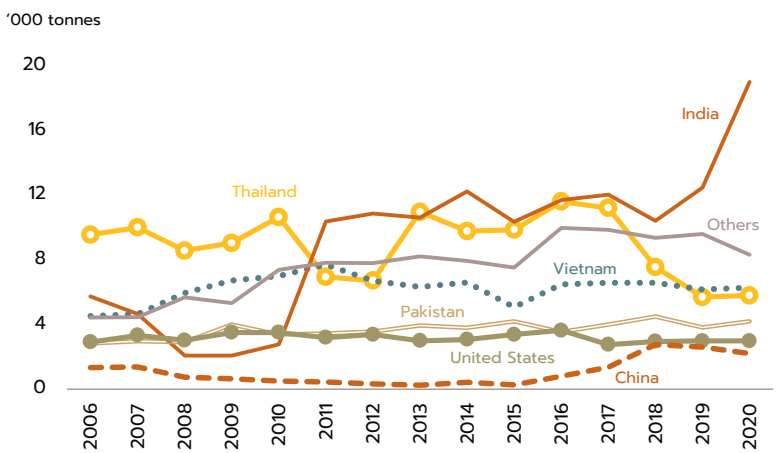
	Mn. Tonnes	%YoY
2015	1.39	3.7
2016	1.54	11.0
2017	1.61	4.9
2018	1.25	-22.3
2019	1.10	-11.9
2020	1.19	7.7
9M20	0.85	9.8
9M21	0.71	-16.5
	U.S.A., Hong Kong, China	

Brown Rice and Others

	1,000 Tonnes	%YoY
2015	65.2	-36.9
2016	68.5	5.1
2017	88.6	29.4
2018	90.8	2.4
2019	68.3	-24.8
2020	116.5	70.6
9M20	54.8	16.0
9M21	64.9	18.4
	S. Korea, U.S.A., Singapore	

Source: Ministry of Commerce (MOC), Krungsri Research

Figure 6: Rice Export Volume by Major Exporter (for All Types)

Source: U.S. Department of Agriculture (USDA)

BOX 1: ความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทย

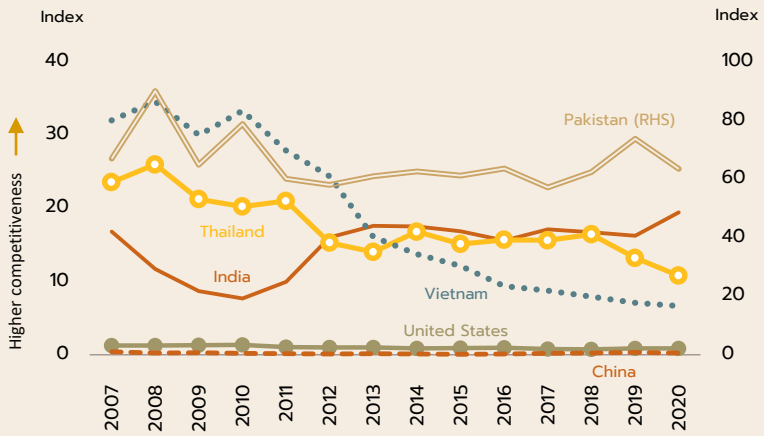
เมื่อพิจารณาขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศส่งออกที่เป็นคู่แข่งของไทยในตลาดโลก จากดัชนี Revealed Comparative Advantage Index (RCA)[12/] พบว่าในปี 2563 **ไทยยังคงความได้เปรียบประเทศคู่แข่งในการส่งออกข้าว** จากค่าดัชนี RCA ของการส่งออกข้าวไทยที่มากกว่า 1 มาตลอด อย่างไรก็ตาม ค่าดัชนีฯ มีทิศทางปรับลดลงเป็นลำดับในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 15.6 ในช่วงปี 2555-2561 ก่อนจะปรับลดลงมากเหลือ 13.2 และ 10.8 ในปี 2562 และ 2563 ตามลำดับ **การปรับลดลงของขีดความสามารถในการแข่งขันด้านส่งออกของข้าวไทยดังกล่าว** มีสาเหตุสำคัญมาจาก

1) **ระดับราคาข้าวในประเทศที่สูงขึ้นมากในช่วง 2 ปีดังกล่าว** เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้งและปริมาณน้ำในเขื่อนที่ลดลง ทำให้มีการจำกัดพื้นที่เพาะปลูก ประกอบกับเงินบาทแข็งค่า ทำให้ไทยเสียเปรียบการแข่งขันด้านราคากับคู่แข่งสำคัญ ได้แก่ อินเดีย เวียดนามและปากีสถาน โดยราคาส่งออกข้าวของไทยเพิ่มขึ้นจากระดับเฉลี่ยตันละ 427.9 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วงปี 2555-2561 มาอยู่ที่ตันละ 410.3 และ 482.9 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2562 และ 2563 ตามลำดับ สูงกว่าอินเดีย เวียดนาม และปากีสถาน ซึ่งอยู่ที่ตันละ 363.0, 416.5 และ 367.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ ตามลำดับ ในปี 2563

2) **นโยบายของประเทศคู่ค้า** เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ที่ส่งเสริมให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูก เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวรองรับความต้องการบริโภคภายในประเทศมากขึ้น

3) **การพัฒนาสายพันธุ์ข้าวของเวียดนามและอินเดียที่เร็วกว่าไทย** จากมาตรการภาครัฐของสองประเทศดังกล่าวที่เร่งสนับสนุนการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวและเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริโภคในตลาดโลกหันไปนิยมข้าวราคาถูกที่มีคุณภาพสูงขึ้นจากประเทศคู่แข่งมากขึ้น เช่น การหันไปบริโภคข้าวพื้นนุ่ม[13/] ของเวียดนามแทนข้าวพื้นแข็งของไทย และการบริโภคข้าวลูกผสม (Hybrid rice)[14/] ของอินเดียซึ่งใช้เทคโนโลยีชีวภาพ[15/] เข้ามาช่วยเพิ่มคุณภาพและผลผลิตต่อไร่แทนข้าวขาวและข้าวนึ่งของไทย โดยผลผลิตต่อไร่ของเวียดนามและอินเดียสูงถึง 930 และ 800 กก./ไร่ ตามลำดับ เทียบกับไทยเพียง 450 กก./ไร่

Revealed Comparative Advantage Index (RCA) of Rice Exports

Note : RCA of Vietnam's rice has been steadily declined due mainly to a higher share of Vietnam's other industrial products to Vietnam's total export value.

Source: Trademap, Krungsri Research

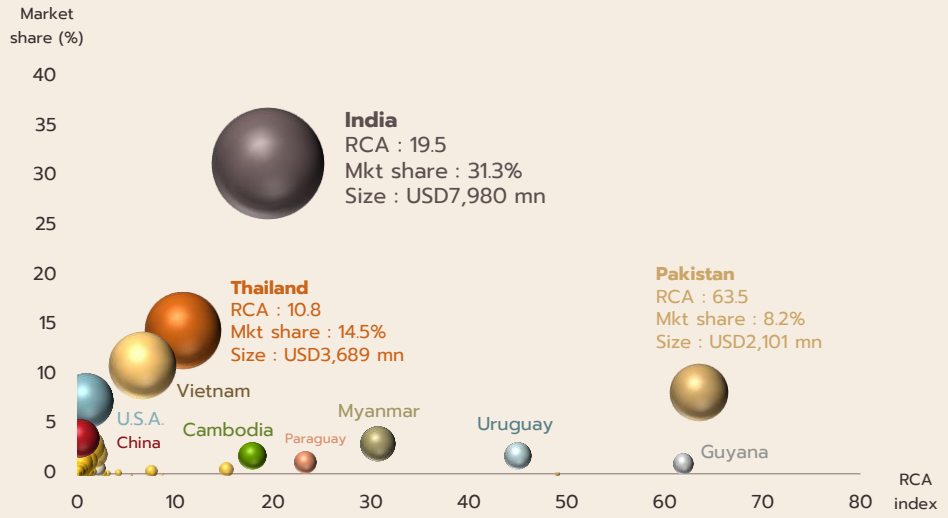
12/ ค่า RCA แสดงสัดส่วนมูลค่าการส่งออกข้าวของไทยต่อมูลค่าการส่งออกข้าวของโลก โดยค่าดัชนีที่น้อยกว่า/เท่ากับ/มากกว่า 1 แสดงว่ามีความสามารถในการแข่งขันที่เสียเปรียบ/เท่ากับ/ได้เปรียบประเทศคู่แข่งในตลาดโลก

13/ ข้าวพื้นนุ่มของเวียดนามมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับข้าวหอมมะลิ แต่ราคาต่ำกว่า และคุณภาพดีกว่าข้าวขาว

14/ ข้าวลูกผสม (Hybrid Rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผสมพันธุ์ระหว่างข้าวสายพันธุ์พ่อแม่ที่ต่างกัน ลูกผสมที่ได้จะมีคุณสมบัติดีกว่าสายพันธุ์พ่อแม่ เช่น ผลผลิตมากกว่า แข็งแรงมากกว่า ทนแล้ง และทนโรคดีกว่า

15/ เทคโนโลยีชีวภาพ (Bio Technology) เป็นเทคนิคการนำสิ่งมีชีวิต หรือชิ้นส่วนฯ มาพัฒนาหรือปรับปรุงพันธุ์ให้มีคุณสมบัติดีขึ้น ผ่านวิธีต่างๆ อาทิ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อและเซลล์พืช การตัดแต่งยีนเพื่อใช้ขยายพันธุ์ข้าว หรือพัฒนาข้าวให้ต้านทานศัตรูพืชและโรคพืช เป็นต้น

Global Competitiveness in Rice Exports (2020)

Note : Bubble size refers export value (Million USD.).
Source: Trademap, Krungsri Research

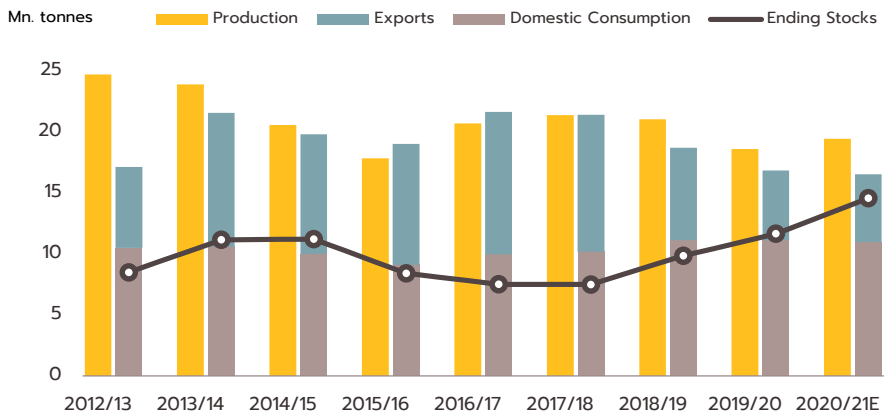

สถานการณ์ที่ผ่านมา

ปี 2564 การเติบโตของอุตสาหกรรมข้าวไทยมีทิศทางหดตัวทั้งตลาดในประเทศและส่งออก ผลจากกำลังซื้อที่ซบเซาตามภาวะเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการขนส่งจากการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์และค่าระวางเรือที่สูง รวมถึงราคาส่งออกข้าวไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่งจึงกระทบการส่งออก (ภาพที่ 7)

- **ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น** คาดว่าจะอยู่ที่ 29.9 ล้านตันข้าวเปลือก หรือ 19.4 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้น 4.4% จากปี 2563 โดยมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ 1) การขยายพื้นที่เพาะปลูก โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประเมินพื้นที่ปลูกข้าว (Planted Area) ปี 2564 อยู่ที่ 70.3 ล้านไร่ เพิ่มขึ้น 2.6% จากปี 2563 เนื่องจาก (1.1) ราคาข้าวโดยรวมที่ปรับขึ้นในปี 2563 (ภาพที่ 8) จูงใจเกษตรกรให้ขยายการเพาะปลูกในปีถัดมา (1.2) โครงการประกันรายได้เกษตรกรของภาครัฐ และ 2) ปริมาณฝนและสภาพอากาศในปี 2564 เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกมากขึ้นหลังเผชิญภัยแล้งในปี 2563 ทำให้ผลผลิตข้าวต่อไร่เพิ่มเป็น 425.0 กิโลกรัม (1.8% YoY) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น โดยเฉพาะอ้อยเพื่อป้อนโรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากราคาอ้อยขั้นต้นปรับตัวสูง
- **ความต้องการในประเทศลดลง** คาดว่าอยู่ที่ 10.9 ล้านตันข้าวสาร หดตัว 1.5% จากปี 2563 เนื่องจาก 1) สถานการณ์แพร่ระบาดของโรค COVID-19 และมาตรการควบคุมการระบาดของรัฐ ทำให้ธุรกิจร้านอาหารปิดให้บริการนั่งทานในร้านชั่วคราว รวมทั้งภาวะหดตัวของธุรกิจท่องเที่ยวทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมาก ส่งผลให้ความต้องการบริโภคข้าวทั้งตลาดขายปลีก ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ และการสั่งซื้อออนไลน์ลดลงทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่า และ 2) พฤติกรรมผู้บริโภคบางส่วนหันไปซื้ออาหารประเภทอื่นทดแทน เช่น อาหารกระป๋อง อาหารกึ่งสำเร็จรูป ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและราคาจูงใจผู้บริโภคมากขึ้น

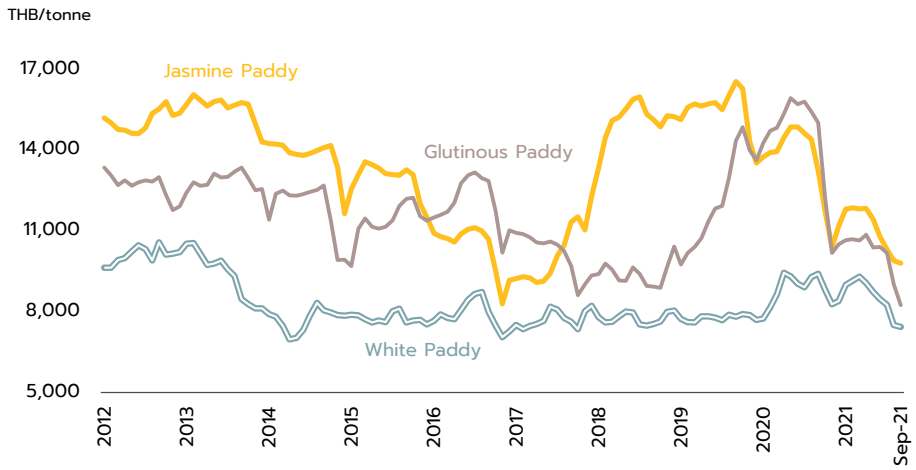
Figure 7: Thailand Rice Production, Consumption and Exports (Milled Rice)

Source: OAE, DOA, MOC, Krungsri Research

- **ราคาข้าวในประเทศปรับลดลง** โดยหดตัว 18.4% YoY ในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2564 ทั้งนี้ ราคาข้าวขาวลดลง 3.8% YoY อยู่ที่ 8,550 บาท/ตัน ราคาข้าวหอมมะลิลดลง 22.3% YoY อยู่ที่ 11,067 บาท/ตัน และราคาข้าวเหนียวลดลง 33.5% YoY อยู่ที่ 10,127 บาท/ตัน (ภาพที่ 8) เป็นผลจาก 1) ผลผลิตที่ออกมามากขึ้น และ 2) ผู้ประกอบการเน้นใช้กลยุทธ์ทางราคาในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง **สำหรับภาพรวมปี 2564 คาดว่าราคาข้าวขาวจะเฉลี่ยที่ 8,000-8,500 บาท/ตัน (ลดลง 3-9% จากปี 2563) ข้าวหอมมะลิเฉลี่ยที่ 10,000-10,500 บาท/ตัน (ลดลง 22-26%) และข้าวเหนียวเฉลี่ยที่ 9,500-10,000 บาท/ตัน (ลดลง 29-33%)**

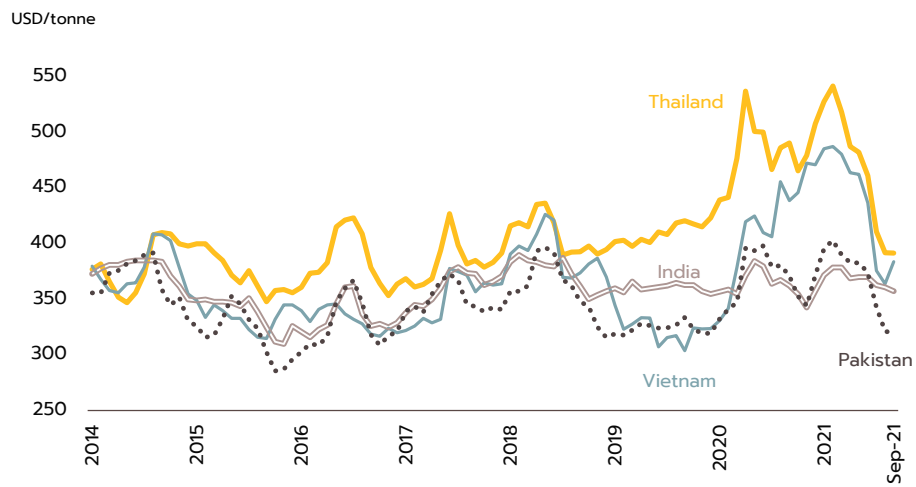
Figure 8: Thai Paddy Prices (at Farm Gate)

Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

- **ตลาดส่งออกหดตัวต่อเนื่อง** โดยในช่วง 9 เดือนแรก ปริมาณส่งออกข้าวอยู่ที่ 3.8 ล้านตันข้าวสาร หดตัว 6.6% YoY คิดเป็นมูลค่า 2.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือหดตัว 17.9% YoY ผลจาก 1) ระดับราคาส่งออกข้าวไทยแม้ว่าจะปรับลดลงแต่ยังสูงกว่าประเทศคู่แข่งทั้งเวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน และจีน (ระบายสต๊อกข้าวเก่า) ทำให้ไทยเสียเปรียบการแข่งขัน (ภาพที่ 9) 2) ปัญหาขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ และมาตรการเข้มงวดในการตรวจสินค้าบริเวณท่าเทียบเรือ เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งโดยเฉพาะเส้นทางเดินเรือไปภูมิภาคอเมริกา และ 3) รสนิยมผู้บริโภคข้าวเปลี่ยนไปบริโภคข้าวพื้นนุ่มของเวียดนาม ซึ่งมีการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตลาดหลักในแถบแอฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชีย มีแนวโน้มนำเข้าข้าวจากไทยเพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งหลังปี 2564 เนื่องจากสต๊อกข้าวที่สั่งซื้อในช่วงก่อนหน้าเริ่มลดลง **ทำให้ภาพรวมการส่งออกข้าวปี 2564 จะขยายตัว 2.7% อยู่ที่ 5.6 ล้านตัน** โดยพิจารณาแยกรายผลิตภัณฑ์ ดังนี้

Figure 9: World White Rice 25% Export Prices (F.O.B)

Source: Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

- **ข้าวขาว: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออก 1.5 ล้านตัน มูลค่า 785.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 14.9% YoY และ 15.9% YoY ตามลำดับ** ผลจากราคาที่สูงกว่าประเทศคู่แข่ง (แม้จะทรงตัวอยู่ที่ 538.9 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อตัน) อย่างเวียดนาม อินเดีย และปากีสถาน (ภาพที่ 9) และต้นทุนขนส่งเพิ่มขึ้นจากการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ ทำให้ค่าระวางเรืออยู่ในระดับสูง ข้าวขาวโดยส่วนใหญ่ส่งไปภูมิภาคแอฟริกา (31.5% ของตลาดส่งออกข้าวขาวของไทย) ส่วนประเทศที่เป็นตลาดหลักคือญี่ปุ่น (13.7%) รองลงมาเป็นจีน (9.5%) อิรัก (9.2%) โมซัมบิก (8.9%) และแคเมอรูน (8.1%) ตามลำดับ ทั้งนี้ คาดว่า**ปริมาณส่งออกทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ 2.1 ล้านตัน หดตัว 8.3%**

- **ข้าวหอมมะลิ: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 ปริมาณส่งออกอยู่ที่ 0.7 ล้านตัน มูลค่า 664.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 16.5% YoY และ 32.5% YoY ตามลำดับ** ผลจาก 1) กำลังซื้อปรับลดลงในช่วงการระบาดของ COVID-19 กระทบความต้องการข้าวเกรด Premium 2) ผู้บริโภคเปลี่ยนรสนิยมมาบริโภคข้าวพื้นนุ่มมากขึ้น และ 3) การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์และค่าระวางเรือที่เพิ่มสูงขึ้นมาก ทำให้ต้นทุนขนส่งไปยังภูมิภาคอเมริกาซึ่งเป็นตลาดหลักเพิ่มขึ้น ขณะที่ราคาส่งออกข้าวหอมมะลิปรับลดลง 19.2% YoY อยู่ที่ 936.8 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน เทียบกับ 1,158.8 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 โดยตลาดใหญ่สุด คือ สหรัฐฯ (41.6% ของตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิของไทย) รองลงมาเป็นฮ่องกง (12.8%) จีน (6.1%) แคนาดา (5.6%) และสิงคโปร์ (5.2%) ตามลำดับ ทั้งนี้ **คาดว่าการส่งออกข้าวในช่วงที่เหลือของปีจะกระเตื้องขึ้น ทำให้ปริมาณส่งออกข้าวหอมมะลิทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 1.1 ล้านตัน หดตัว 7.2%**

- **ข้าวนึ่ง: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 ปริมาณส่งออกอยู่ที่ 1.0 ล้านตัน มูลค่า 454.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขยายตัว 8.8% YoY และ 7.5% YoY ตามลำดับ** เนื่องจากช่วงครึ่งปีหลัง ราคาส่งออกข้าวนึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับอินเดีย (คู่แข่งสำคัญ) ที่ระดับเฉลี่ย 475.8 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (1.8% YoY) ทำให้มีความต้องการเร่งตัวจากภูมิภาคแอฟริกา (83.3% ของตลาดส่งออกข้าวนึ่งของไทย) และตะวันออกกลาง โดยประเทศที่เป็นตลาดหลัก คือ แอฟริกาใต้ (54.0%) รองลงมาเป็นเบนิน (14.9%) เยเมน (12.6%) ไนเจอร์ (7.4%) และแคเมอรูน (4.8%) ตามลำดับ ทั้งนี้ **คาดว่าการส่งออกข้าวนึ่งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 1.6 ล้านตัน (10.9%)**

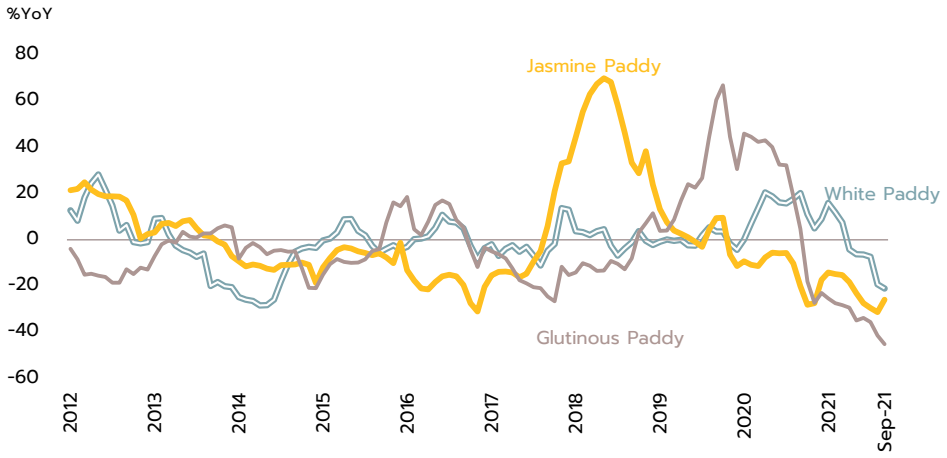
- **ปลายข้าว**[16/]**: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออก 0.5 ล้านตัน ขยายตัว 6.8% YoY มูลค่า 214.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 9.9% YoY** ปัจจัยสนับสนุนจากราคาที่ลดลงมากทำให้มีความต้องการซื้อในช่วงปลายไตรมาส 2 โดยเฉพาะคำสั่งซื้อจากประเทศจีนและกานา โดยราคาปลายข้าวอยู่ที่ 461.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (-15.1% YoY) เทียบกับ 543.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 (15.8% YoY) โดยส่วนใหญ่ส่งไปภูมิภาคแอฟริกา (48.9% ของตลาดส่งออกปลายข้าวของไทย) ส่วนประเทศที่เป็นตลาดหลัก คือ จีน (26.9%) รองลงมาเป็นเซเนกัล (20.9%) โกตดิวัวร์ (10.8%) อินโดนีเซีย (9.8%) และกาน่า (4.9%) ตามลำดับ ทั้งนี้ **คาดว่าการส่งออกปลายข้าวทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 0.6 ล้านตัน ขยายตัว 8.8%**

- **ข้าวเหนียว: ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออก 0.09 ล้านตัน ขยายตัว 14.9% YoY มูลค่า 66.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 25.4% YoY** มูลค่าส่งออกลดลงมากเนื่องจากผลผลิตข้าวเหนียวในประเทศเพิ่มขึ้น (ตามแรงจูงใจจากราคาข้าวเหนียวที่ปรับสูงในช่วง 2 ปีก่อน (2562-2563)) (ภาพที่ 10 และ 11) กดดันให้ราคาข้าวเหนียวปรับลดลงมาก โดยราคาส่งออกลดลงเหลือ 725.1 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (-36.2% YoY) เทียบกับ 1,136.3 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 (27.2% YoY) สำหรับตลาดหลัก ได้แก่ ประเทศจีน (39.4% ของตลาดส่งออกข้าวเหนียวของไทย) รองลงมา คือ สหรัฐฯ (15.3%) ญี่ปุ่น (6.0%) เวียดนาม (4.9%) และสิงคโปร์ (4.0%) ตามลำดับ **คาดว่าปริมาณส่งออกข้าวเหนียวทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 0.2 ล้านตัน ขยายตัว 15.4%**

16/ ปลายข้าวส่วนใหญ่ใช้นำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตข้าว 25% อย่างไรก็ตาม ยังมีอุตสาหกรรมอื่นๆที่ใช้ปลายข้าว อาทิ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ แป้ง และเบียร์ เป็นต้น

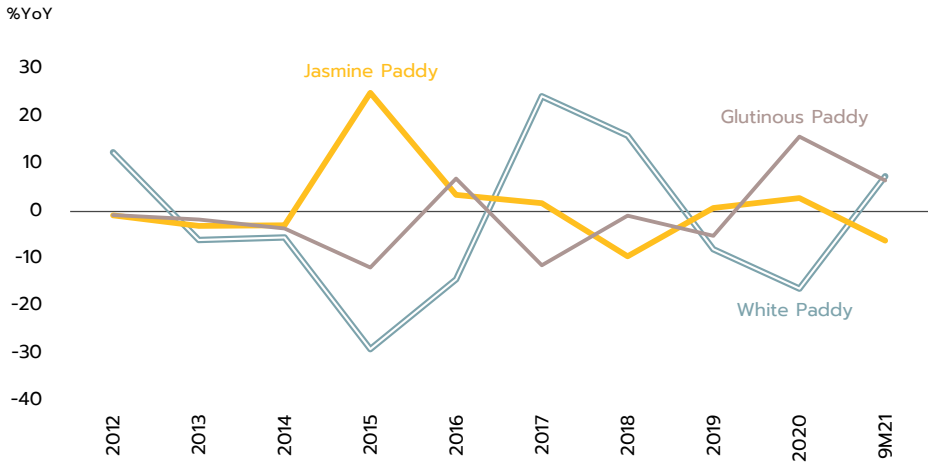
- **ข้าวกล้องและข้าวอื่นๆ : ช่วง 9 เดือนแรกปี 2564 มีปริมาณส่งออกอยู่ที่ 0.06 ล้านตัน ขยายตัว 18.4% YoY** ปัจจัยสนับสนุนหลักมาจากตลาดในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วนิยมบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง รวมทั้งข้าวกล้องเพิ่มขึ้นตามกระแสการใส่ใจสุขภาพ โดยเฉพาะภูมิภาคอเมริกาและยุโรป ประกอบกับราคาวัตถุดิบข้าวเปลือกลดลง ทำให้ราคาส่งออกข้าวกล้องลดลงอยู่ที่ 958.5 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตัน (-10.1% YoY) เทียบกับ 1,066.2 ดอลลาร์สหรัฐฯ/ตันในปี 2563 (1.8% YoY) **ส่งผลให้มูลค่าส่งออกอยู่ที่ 50.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หดตัว 10.1% YoY** โดยตลาดหลัก ได้แก่ เกาหลีใต้ (27.9% ของตลาดส่งออกข้าวกล้องและข้าวอื่นๆ ของไทย) รองลงมา คือ สหรัฐฯ (14.8%) สิงคโปร์ (10.1%) อิตาลี (5.8%) และฮ่องกง (5.7%) ตามลำดับ ทั้งนี้ **คาดว่าปริมาณส่งออกข้าวกล้องและข้าวอื่นๆ ทั้งปี 2564 จะอยู่ที่ระดับ 0.13 ล้านตัน ขยายตัว 15.8%**

Figure 10: Thai Paddy Price Index

Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

Figure 11: Thai Paddy Production Index

Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

Source: Office of Agricultural Economics (OAE)

โครงการ / มาตรการการตลาดที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมข้าวปี 2563-2564

1) **โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปี 2563/2564:** มติคณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการประกันรายได้ให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าววงเงินรวม 23,496 ล้านบาท เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2563 เกษตรกรที่มีสิทธิ์ร่วมโครงการมีจำนวน 4.645 ล้านครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

   - **ผู้มีสิทธิ ราคาและปริมาณ:** เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปีเพาะปลูก 2563/64 โดยกำหนดชนิดข้าว[17/] ราคา และปริมาณประกันรายได้ (ณ ราคาความชื้นไม่เกิน 15%) ดังนี้
     - ข้าวเปลือกหอมมะลิ ราคาประกันตันละ 15,000 บาท ให้สิทธิ์ไม่เกินครัวเรือนละ 14 ตัน
     - ข้าวเปลือกหอมมะลินอกพื้นที่ ราคาประกันตันละ 14,000 บาท ให้สิทธิ์ไม่เกินครัวเรือนละ 16 ตัน
     - ข้าวเปลือกเจ้า ราคาประกันตันละ 10,000 บาท ให้สิทธิ์ไม่เกินครัวเรือนละ 30 ตัน
     - ข้าวเปลือกหอมปทุมธานี ราคาประกันตันละ 11,000 บาท ให้สิทธิ์ไม่เกินครัวเรือนละ 25 ตัน
     - ข้าวเปลือกเหนียว ราคาประกันตันละ 12,000 บาท ให้สิทธิ์ไม่เกินครัวเรือนละ 16 ตัน
   - **เกษตรกรผู้มีสิทธิได้รับเงินส่วนต่าง:** จะต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวปีการผลิต 2563/64 (รอบที่ 1) กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเกษตรกรจะต้องปลูกข้าวระหว่างวันที่ 1 เมษายน - 31 ตุลาคม 2563 ยกเว้นภาคใต้จะเป็นการปลูกระหว่างวันที่ 16 มิถุนายน 2563 - 28 กุมภาพันธ์ 2564 โดยเกษตรกรสามารถเข้าร่วมโครงการประกันฯ ได้แปลงละ 1 ครั้ง เท่านั้น
   - **การชดเชยส่วนต่าง:** ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะโอนเงินชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาเป้าหมายกับราคาตลาด (ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง) เข้าบัญชีเกษตรกรโดยตรงตามระยะเวลาที่กำหนดภายใน 3 วันทำการ นับตั้งแต่วันที่ประกาศราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงในแต่ละรอบ โดยระยะเวลากำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงอยู่ในช่วง 1 กันยายน 2563 - 31 พฤษภาคม 2564

2) **มาตรการคู่ขนานเพื่อรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก**

   2.1) โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2563/64: ธ.ก.ส. จะสนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในเขตพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศ เพื่อชะลอข้าวเปลือกไว้ในยุ้งฉางเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรจำนวน 1.82 ล้านตันข้าวเปลือก วงเงินสินเชื่อต่อตัน จำแนกเป็นข้าวเปลือกหอมมะลิ 11,000 บาท/ตัน ข้าวเปลือกหอมมะลินอกพื้นที่ 9,500 บาท/ตัน ข้าวเปลือกเจ้า 5,400 บาท/ตัน ข้าวเปลือกหอมปทุมธานี 7,300 บาท/ตัน และข้าวเปลือกเหนียว 8,600 บาท/ตัน ด้านเกษตรกรที่เก็บข้าวเปลือกในยุ้งฉางตนเองจะได้รับค่าฝากเก็บและรักษาคุณภาพข้าวเปลือกในอัตรา 1,500 บาท/ตัน สำหรับสถาบันเกษตรกรที่รับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับในอัตรา 1,000 บาท/ตัน และเกษตรกรผู้ขายข้าวเปลือกได้รับในอัตรา 500 บาท/ตัน ระยะเวลาโครงการเริ่มตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2563 - 31 ธันวาคม 2564 ใช้งบประมาณโครงการ 19,827 ล้านบาท

   2.2) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร ปีการผลิต 2563/64 : ธ.ก.ส. จะจัดสรรสินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกร ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อรวบรวมข้าวเปลือกจำหน่าย และ/หรือเพื่อการแปรรูป วงเงินจัดสรรสินเชื่อสำหรับโครงการอยู่ที่ 15,000 ล้านบาท คิดดอกเบี้ยเงินกู้อัตรา 4% ต่อปี โดยสถาบันเกษตรกรจ่ายดอกเบี้ยอัตรา 1% ต่อปี ส่วนที่เหลืออีก 3% ต่อปี รัฐบาลจะเป็นผู้ชดเชย ระยะเวลาโครงการเริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2563 - 31 ธันวาคม 2564 ใช้งบประมาณโครงการ 15,563 ล้านบาท

17/ ข้าวอายุสั้นที่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้มีจำนวน 18 สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ 75 พันธุ์ซี-75 พันธุ์ราชินี พันธุ์พวงทอง พันธุ์พวงเงิน พันธุ์พวงเงินพวงทอง พันธุ์พวงแก้ว พันธุ์ขาวปุม พันธุ์สามพราน 1 พันธุ์ 039 (หรือพันธุ์เจ้าพระยา หรือพันธุ์ PSLC02001-240) พันธุ์โพธิ์ทอง พันธุ์ขาวคลองหลวง พันธุ์มาเลเซีย พันธุ์เตี้ยมาเล พันธุ์ขาวมาเล พันธุ์มาเลแดง พันธุ์เบตง และพันธุ์อีเล็บ รวมทั้งสายพันธุ์อื่นซึ่งมีคุณลักษณะเช่นเดียวกับข้าวอายุสั้นที่ระบุไว้ในกลุ่มนี้

2.3) โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก ปีการผลิต 2563/64: ธ.ก.ส. จะสนับสนุนสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการค้าข้าวที่เข้าร่วมโครงการรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อเก็บสต็อก เป้าหมาย 4 ล้านตันข้าวเปลือก โดยรับซื้อจากเกษตรกรตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2563 - 31 มีนาคม 2564 (ภาคใต้ 1 มกราคม - 30 มิถุนายน 2564) และเก็บสต็อกในรูปข้าวเปลือกและข้าวสารอย่างน้อย 60 - 180 วัน (2 - 6 เดือน) นับแต่วันที่รับซื้อ โดยรัฐชดเชยดอกเบี้ยในอัตรา 3% ต่อปี ระยะเวลาโครงการเริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2563 - 31 ตุลาคม 2565 ใช้งบประมาณโครงการ 610 ล้านบาท

2.4) โครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2563/64:

- ธ.ก.ส. ดำเนินการจ่ายเงินให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ลดต้นทุนการผลิต และทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ในอัตราไร่ละ 1,000 บาท ไม่เกินครัวเรือนละ 20 ไร่ (ครัวเรือนละไม่เกิน 20,000 บาท)
- เบื้องต้นกระทรวงพาณิชย์จะจ่ายเงินแก่เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปีการผลิต 2563/64 รอบที่ 1 กับกรมส่งเสริมการเกษตร ในอัตราไร่ละ 500 บาท ให้สิทธิ์ไม่เกินครัวเรือนละ 20 ไร่ หรือครัวเรือนละไม่เกิน 10,000 บาท ระยะเวลาโครงการเริ่มตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2563 - 31 พฤษภาคม 2564 ใช้งบประมาณโครงการ 28,046 ล้านบาท

แนวโน้มอุตสาหกรรม

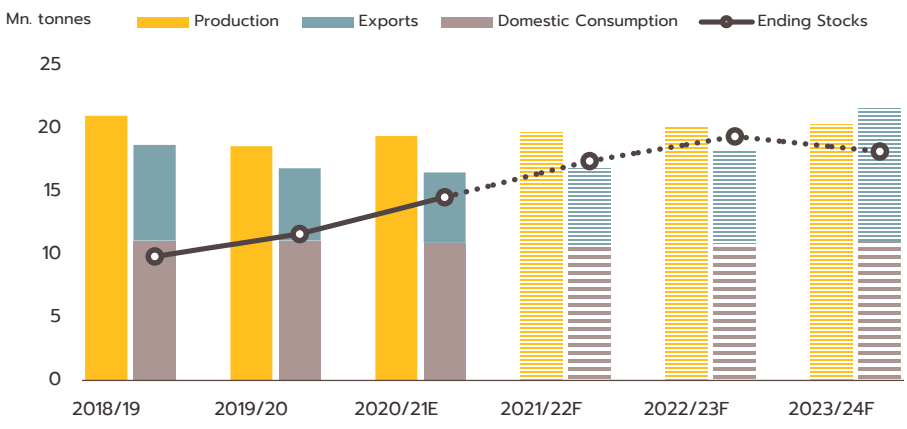
ผลผลิตข้าวของไทยในปี 2565-2567 มีทิศทางขยายตัวเล็กน้อย 2-3% อยู่ที่ระดับ 30.3-32.3 ล้านตันข้าวเปลือกต่อปี หรือประมาณ 19.7-21.0 ล้านตันข้าวสาร (ภาพที่ 12) โดยมีปัจจัยสนับสนุนจาก 1) แนวโน้มสถานการณ์ La Niña คาดว่าจะยังคงอยู่ในช่วงปี 2565 (ภาพที่ 13) ทำให้มีฝนตกในปริมาณมากและช่วยเติมน้ำในเขื่อน อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 ผลผลิตข้าวมีแนวโน้มชะลอลงจากสถานการณ์ El Niño ที่อาจจะเริ่มกลับมา ทำให้ปริมาณฝนลดน้อยลง และ 2) มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ แผนรักษาเสถียรภาพอุตสาหกรรมข้าว โครงการประกันรายได้ และแผนการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอสำหรับภาคเกษตร[18/] จะกระตุ้นให้เกษตรกรบางรายขยายการเพาะปลูกหรือเพิ่มรอบเพาะปลูก

ความต้องการบริโภคในประเทศคาดว่าทยอยปรับเพิ่มขึ้น จากระดับ 10.9 ล้านตันข้าวสารในปี 2564 (2563/2564) สู่ระดับ 11.0-11.5 ล้านตันในปี 2567 โดยมีปัจจัยหนุนจากสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 คลี่คลาย และมีการเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น หนุนอุตสาหกรรมอาหาร ร้านอาหาร โรงแรม อุตสาหกรรมการผลิตอาหาร และอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ ฟื้นตัว และมีความต้องการข้าวเพื่อนำไปใช้เป็นวัตถุดิบแปรรูปอาหารมากขึ้น

การส่งออกข้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากระดับ 5.1 ล้านตันในปี 2564 มาอยู่ที่ประมาณ 9.5 ล้านตันในปี 2567 จากความต้องการที่ทยอยปรับตัวดีขึ้นตามทิศทางเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า อย่างไรก็ตาม อัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณส่งออกข้าวในช่วงปี 2565-2566 จะยังไม่สูงนัก เนื่องจากราคายังคงสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอย่างอินเดียและเวียดนาม (มีการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงจึงมีต้นทุนต่ำกว่า)

ด้านราคาส่งออกข้าวของไทยคาดว่ายังปรับลดลงต่อเนื่อง สาเหตุหลักจากแรงกดดันด้านอุปทาน ได้แก่ 1) ผลผลิตข้าวในประเทศคาดว่าจะเพิ่มขึ้น และ 2) สต๊อกข้าวโลกคาดว่ายังอยู่ในระดับสูง (ภาพที่ 14)

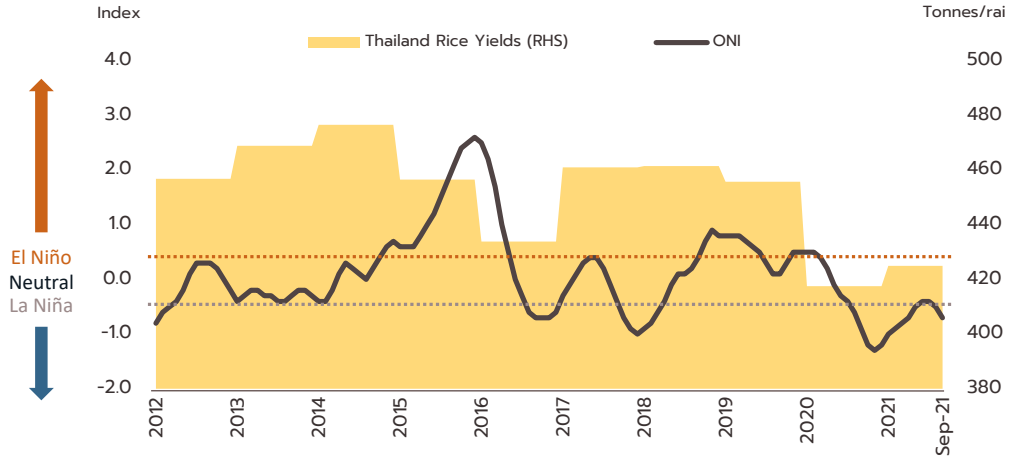
Figure 12: Forecast of Thailand Rice Production, Consumption and Exports (Milled Rice)

Source: OAE, DOA, MOC, Krungsri Research

18/ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ณ วันที่ 18 มิถุนายน 2562 เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรน้ำของประเทศ โดยสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สนทช.) เป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค 2) การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต 3) การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4) การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 5) การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และ 6) การบริหารจัดการ

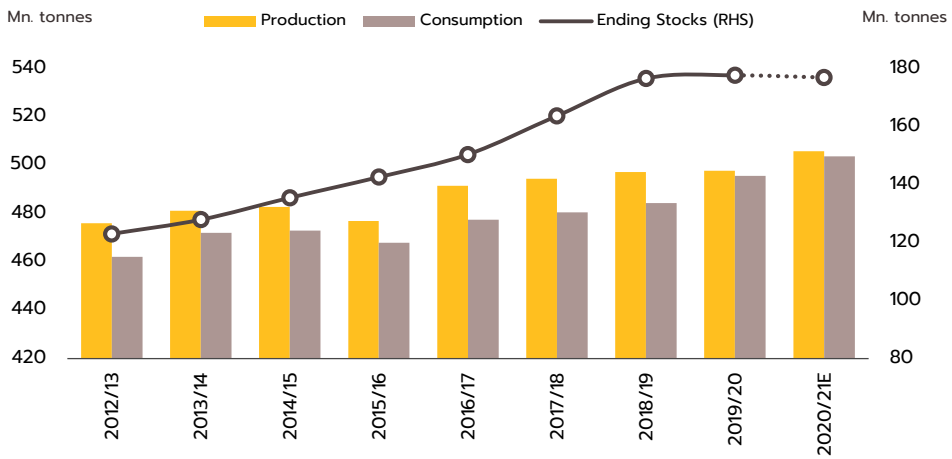
Figure 13: Oceanic Niño Index and Thailand Rice Yields

Note: 1/ index > +0.5, meaning the rain is less than normal level (El Niño);
index < -0.5, meaning the rain is more than normal level (La Niña)
2/ 2020-2022 forecast by Krungsri Research

Source: OAE, National Oceanic and Atmospheric Administration (NCAA)

Figure 14: Global Rice Production, Consumption and Ending Stocks

Note: Forecast by Krungsri Research

Source: U.S. Department of Agriculture (USDA), Krungsri Research

วิจัยกรุงศรี

ดร.สมประวิณ มันประเสริฐ
ผู้บริหารสายงานวิจัยและหัวหน้าทีมวิจัยเศรษฐกิจ

ทีมวิจัยเศรษฐกิจ

สุจิต ชัยวิชญชาติ
ผู้บริหารทีมวิจัยเศรษฐกิจมหภาค

ดร.ฉมาดนัย มากนวล
เศรษฐกรอาวุโส

จุไรลักษณ์ พลศรี
เศรษฐกรอาวุโส (พยากรณ์ตัวเลขเศรษฐกิจ)

สถิตย์ แถลงสัตย์
เศรษฐกรอาวุโส (เศรษฐกิจภูมิภาค)

กุศลิน จารุชาต
เศรษฐกร

ทีมพัฒนางานวิจัย

ดร.พิมพ์นารา หิรัญกสิ
ผู้บริหารทีมพัฒนางานวิจัย

รชฎ เลียงจันทร์
นักวิเคราะห์

อาภากร นพรัตยาภรณ์
นักวิเคราะห์

ทีมวิจัยอุตสาหกรรม

ธเนศ มหัทธนาลัย
นักวิเคราะห์อาวุโส (Digital)

พูลสุข นิลกิจศรานนท์
นักวิเคราะห์อาวุโส (Healthcare, Mobile Operators)

ปิยะนุช สถาพงศ์ภักดี
นักวิเคราะห์อาวุโส (Transport & Logistics)

นรินทร์ ตันไพบูลย์
นักวิเคราะห์อาวุโส (Power Generation, Modern Trade, Chemicals, Medical Devices)

พุทธชาด ลุนคำ
นักวิเคราะห์ (Hotels, Construction Contractors, Construction Materials, Industrial Estate)

พัชรา กลิ่นชวนชื่น
นักวิเคราะห์ (Real Estate)

ชัยวัช โชวเจริญสุข
นักวิเคราะห์ (Agriculture)

วรรณา ยงพิศาลภพ
นักวิเคราะห์ (Automobile, Food & Beverages, Electronics & Electrical Appliances)

ทีมบริหารระบบข้อมูลวิจัย

ธมณ เสริญสุขสกุล
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เชิดศักดิ์ ศรีชัยตัน
เจ้าหน้าที่ระบบข้อมูลวิจัย

วงศกร แก้วอุดทัง
เจ้าหน้าที่ระบบข้อมูลวิจัย